

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
 - hehtaariperusteinen varausmaksu
 - varausajan lyhentäminen
 - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
 - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- **Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?**

Kaivostoiminta ja malminetsintä pitää kieltää kokonaan kaikilla luonnonsuojelualueilla (vanhat ja uudet, valtion ja yksityiset) ja muutkin kuin luonnonsuojelulla suojellut Natura 2000 -alueet pitää säätää malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi. Kun nämä säädetään malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi, myöskään varausilmoituksia ei niille voi tehdä. Kaivostoimintaa ei tule sallia myöskään näiden lähialueilla, sillä mahdollisen vesistöjen ja jokien saastumisen kautta vaikutukset voivat ulottua myös suojelualueisiin.

Muutoin ehdotuksessa esitetyt muutokset varausjärjestelmään ovat oikeansuuntaisia mutta eivät ole riittäviä. Jokainen varaus aiheuttaa pitkäaikaista epätietoisuutta alueen tulevaisuudesta muun muassa maanomistajille ja alueen elinkeinonharjoittajille, joka on huomioitava lain uudistuksessa ja sen toimenpiteiden tehokkuutta arvioitaessa.

Selkeintä voisi olla luopua koko varausjärjestelmästä <https://wwf.fi/uutiset/2020/09/nakokolma-varausjarjestelma-on-liian-antelias-kaivosyhtiaille/>?

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Lakien soveltamisalat ja rajapinnat eivät ole selkeitä.

Lainsäädännön pitää varmistaa, että kaivosten ympäristövaikutukset huomioidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja turvata ympäristöllisten vastuiden hoitaminen kaikissa tilanteissa.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

-

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

-

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Ehdotetut vakuudet ovat määrällisesti liian pieniä eivätkä ne vastaa vaikuttavuudeltaan hallitusohjelman tavoitetta siitä, että ympäristölliset vastuut hoidetaan kaikissa tilanteissa.

Liian pieniksi mitoitettut vakuusmaksut eivät tuo toivottua muutosta myöskään siihen, etteivät riskit laajoista ympäristövahingoista ja kaivosten jälkihoito jäisi valtion vastuulle.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

WWF on huolissaan kaivosten ympäristövaikutuksista ja pitää kaivoslain uudistusta erittäin tärkeänä ja ajankohtaisena. Kaivokset ovat vihreän siirtymän kannalta tärkeitä, sillä niistä saatavat mineraalit, kuten akkumineraalit, ovat vihreiden ratkaisujen edistämisen kannalta välttämättömiä. Suomessa tulee kuitenkin säännellä kaivostoimintaa tiukemmin niiden ympäristövaikutusten vuoksi ja kaivosteollisuuden intressit tulee yhteensovittaa luontoarvojen kanssa. Kaivostoiminnan pitää tapahtua varovaisuusperiaatetta noudattaen ja luontoa kunnioittaen.

Talvivaaran tapaus nosti kaivokset vahvasti julkiseen keskusteluun ja toi nykytilan ongelmat ilmi myös suuremmalle yleisölle. Talvivaaran kaltaisen ympäristökatastrofin tapahtuminen uudelleen voitaisiin estää riittävän vahvalla ympäristölainsäädännöllä ja sillä, että kaivoksille tehdään ympäristövaikutusten arviointi koko niiden elinkaaren ajalle. Sulkemisen jälkeiset vastuut huomioiden kaivoksen on oltava taloudellisesti kestävä, jotta voidaan taata sen jälkitoimien asianmukainen hoito. Vakuuksien on oltava myös huomattavasti suurempia.

E erityisen tärkeää on rajata luonnonsuojelualueet selkeästi kaivostoiminnan ulkopuolelle. Suojelualueet on perustettu luonnon erityisten arvojen suojelemiseksi. Kaivoksia ei tule avata luonnoltaan arvokkaille alueille eikä kaivostoiminta saa uhata ekosysteemien toimintaa. Kaivoksia ei saa sijoittaa suojelualueille tai muille luonnoltaan arvokkaille alueille, eikä niin lähelle suojelualueita, että ne haittaavat suojelutavoitteiden toteutumista. Suojelustatusta ei nykyisiltä suojelualueilta saa kaivostoiminnan mahdollistamiseksi purkaa.

Hallitusohjelman mukaan kaivoslain uudistuksen tavoitteena on muun muassa huomioida kaivosten ympäristövaikutukset mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja varmistaa sääntelyllä ympäristöllisten vastuiden hoitaminen kaikissa tilanteissa. WWF peräänkuuluttaa riittäviä toimia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ojanen Raija
WWF Suomi